

izmed najgibljivejših naših mož v zadnji tretjini prošlega stoletja, bo ta korespondenca zelo važna za spoznavanje one dobe slovenske zgodovine. Publikacija bo naravno obsegala dva dela: I. Pisma, ki so jih drugi pisali Vošnjaku. II. Pisma, ki jih je pisal Vošnjak. Dopisovalci so Vošnjaku n. pr.: A. Aškerc, dr. J. Bleiweis, Caf, Cimperman, dr. Costa, A. Einspieler, P. pl. Grasselli, Freuensfeld, A. Funtek, Fr. Govekar, Iv. Hribar, grof Hohenwart, dr. B. Ipayec, Jurčič, Klodič pl. Sabladolski, dr. Št. Kočevar, Komel pl. Sočebnan, dr. G. Krek, Fr. Levstik, Lutman, (župnik na Koroškem), Macun, dr. D. Majaron, Fr. Ks. Meško, Ogrinec, dr. Prelog, Rapoc, dr. Razlag, dr. F. Serbec, Spinčič, Stritar, L. Svetec, Juri Šubic, dr. Ivan Tavčar, Tomšič, A. Trstenjak, dr. P. Turner, baron Winkler; nadalje: Apih, Erjavec, dr. Pražák, B. Raič, vitez Schneid, Suman, Dav. Trstenjak. — »Matica Slovenska« se obrača s tem do vseh p. n. gg., ki hranijo katero Vošnjakovo pismo, s prošnjo, da bi blagovolili to korespondenco za omenjeno Maticino publikacijo dati na razpolago. Naravno je, da se bo iz te korespondence, kolikor se tiče še živečih oseb, izločilo vse, kar bi segalo v čisto privatno življenje ali tangiralo osebno čast z ene ali druge strani.

Politiški pregled.

* **Pravaški kongres v Opatiji.** Dne 27. pret. m. se je vršil v Opatiji kongres pravaških poslancev, katerega so se udeležili vsi jugoslovanski pravaški in klerikalni poslanci. Obravnavalo se je predvsem o bosenskem jezikovnem vprašanju. Nekateri pravaški politiki so izdelali obširen memorandum na prestolonaslednika, v katerem ga prosijo, naj ukrene vse potrebno za pomirjenje hrvaškega naroda, zakaj sicer se je bati, da je sedanja hrvaška generacija zadnja, ki upa doseči svoje narodne smote v okvirju avstrijske monarhije. — Dr. Šušteršič in dr. Mandić sta referirala o naziranju dunajskih merodajnih krogov o jugoslovanskem vprašanju. Najvažnejša točka na razpravi pa je bilo bosensko jezikovno vprašanje, in z vsoto gotovostjo zatrjujejo, da je tozadevno že sklenjen kompromis z bosensko vlado.

* **Ljubljanska občina in kranjski dež. odbor.** Dne 29. pret. mes. so se vršile pred dunajskim upravnim sodiščem tri razprave o pritožbah ljubljanske mestne občine proti odlokom deželnega odbora. — Upravno sodišče je vsem pritožbam mestne občine ugodilo in razveljavilo sklepe kranjskega deželnega odbora kot nezakonite. Vendar je še nekaj pravice!

* **Deželnozbornske volitve na Goriškem.** Razpisane še niso; italijanski klerikalci sodijo, da bodo razpisane šele za mesec julij. Vlada hoče menda poprej pripravljati tla za deželnega glavarja, in kadar se tozadevno kaj stori, se bodo vršile volitve. Po starem sistemu, ki se drži italijanske liberalne stranke, se ne bo smelo več vladati v deželni hiši.

* **Važen cerkveni odlok brnskega škofa.** Brnski nadškof, grof Huyn, je izdal na vse duhovnike svoje škofije odlok, s katerim odločno prepoveduje duhovščini vsako udeležbo na prihodnjih moravskih deželnozbornskih volitvah in vsako agitacijo in propagando za kako politično stranko. V svojem odloku se sklicuje na znano papežev bulo, ki odsvetuje duhovščini sodelovanje pri gospodarskih podjetjih in politiki.

quemada in Diego Deza. Že v tistih letih so ga mnogi smatrali za krivoverca, ker je nekoč opozoril nekega redovniškega brata na stare cerkvene očete, katerih knjige so mu bolj ugajale kakor »Sedem radosti device Marije«. Ko mu je bilo 24 let, je bil posvečen za duhovnika in takoj je dobil obtožbo s 130 točkami. Giordano Bruno je vedel, kaj to pomeni. Zbežal je iz Italije, da bi se rešil progonov. Njegovo življenje je bilo posledično potovanje. Kamor je prišel, je poučeval in se udeleževal javnih diskusij. Šolski učenjaki so prišli čisto v zadrego, in kadar niso mogli dokazati, so si pomagali z neotesanostjo. Ali tudi za to je imel Bruno pravi odgovor. Napisal je satiričen dialog: »Obed na pepelnico sredo«, s katerim je razodel plitkost, zarukanost in domišljavost tedanjih »učenih glav«.

Rim je v tem neprenehoma prežal, da bi ga dobil v svoje krepčje in ker ni bilo drugače mogoče, ga je izkušal z zvijačo vjeti v svojo past. Neki Mocenigo ga je zvalil iz Fankobroda v Benetke, tukaj so ga pa birači inkvizicije takoj pograbil in vrgli v ječo. 7. januarja 1593, so ga kot moža, ki je »v največji meri krivoveren«, izročili »njegovim svetostim« papežu Klementu VIII. v Rimu.

Sedem dolgih let je nesrečnež prebil v teminah in trohnobi ječe. Neprenehoma

* **Nemška proti Poljakom naperjena politika.** Nemški uradni list v Berlinu priobčuje naredbo glede znanega razlastilnega zakona, v kateri se cela vrsta krajev v deželah Vzhodne Prusije, Pomorja, Šlezvika in Šlezvika Holsteina označa za narodno ogrožene. V teh krajih naj se utrdi nemški življenjski potom naselitve na rodni tleh Poljakov, ki naj se jih požene z doma, kjer so se rodili in kjer so živeli njihovi dedje. Kaj takega je mogoče v dvajsetem stoletju v znamenju nemške kulture!

* **Hrvaške razmere.** V Cuvajevi stranki je nastala huda kriza. Bivši poslanec Nikolić je namreč sklenil z nekaterimi svojimi somišljeniki odposlati na kralja spomenico, v kateri prosi, da se ohrani na Hrvaškem komisariat. Drugi člani hrvaške vladne stranke pa so vkljub svojemu vladinovstvu protestirali proti Nikolićevemu koraku, ki je protustaven, Zagrozili so celo, da izstopijo iz vladne stranke, če se v resnici to zgodi. Preden se sestane ogrska zbornica, bodo imeli vladni hrvaški delegati sejo, kjer bodo protestirali proti Nikolićevemu stališču.

Srednješolski vestnik.

** **Red železne krone III. razreda** je cesar podelil deželnemu šolskemu nadzorniku Albinu Belarju v Ljubljani.

** **Odlikovanje.** Mihael Zavadlaj, c. kr. deželni nadzornik v Dalmaciji, je odlikovan z naslovom dvornega svetnika.

** **Kuharski in gospodinjinski poduk** uvedejo v šolskem letu 1913—14. na ženskem učiteljskem v Budejovcih na Češkem. Razentega otvorijo še tečaj za kuhanje za take obiskovalke, ki so šolske študije že dokončale. Na zavodu se ustanovi primerna strokovna in moderno opremljena kuhinja, kjer bodo učenke imele priliko, se v tem oziru temeljito izobrazijo.

** **Dve novosti na srednjih šolah v Galiciji.** Učna doba na realkah v Galiciji se razširi na 8 razredov. Delitev šolskega leta na dva semestra odpade. Šolska izpričevala se bodo izdajala smo ob koncu šolskega leta. Učna osnova se je razširila. Razen učnega jezika se bo učil tudi drugi deželni jezik, nadalje nemščina in francoščina ali angleščina. Obvezen predmet bo modroslovna propedeutika, latinščina pa neobvezen predmet. Dijakom bo omogočen vstop na vseučilišče.

Učiteljski konvikt.

Letnina za leto 1913: Neimenovan za l. 1912 in 1913; prof. A. Sič iz Ljubljane; Štravs Karel iz Hotederšice; Zdravko Mikuš iz Šmarja na Dolenskem; Fran Verbič iz Slavine; Rudolf Horvat, Fortunat Lampret in Bibica Bizail, vsi iz Trnovega na Notranjskem; Krista Vebrova iz Zalegala pri Železnikih; dr. Tomo Romih, Maks Hočevar, Karl Humeč, Ivan Magerl in Milan Vršič, vsi iz Krškega. Hvala! **Darila:** Učiteljski v Mariboru dne 30. marca zložili 5 K; g. Ivan Bonač, trgovec v Ljubljani 10 K; Posojilnica v Črnomlju, 25 K. Hvala!

Učiteljski vestnik.

Učiteljski sklad. Prispevke za Učiteljski sklad so doslej poslala naslednja učiteljska društva: Gospodarska in kreditna zadruga v Celju 15 K, Hranilnica in

so ga silili, naj prekliče svoje »zmote«. Ali vpričo vse veličastne rabeljske družbe je ostal Bruno trden: »vas je strah, izreči sodbo« — je dejal — »mene ne, slišati jo.« Izjavil je, da ni učil nobenih smrti, da noče in ne more zatajiti resnice, da ne mara prositi milosti in da nima ničesar preklicati... Ko so se prepričali, da ga z nobenimi duševnimi in telesnimi mučili ne morejo prisiliti, da bi zatajil svoje prepričanje, so odločili, da mora umreti. Obsodili so ga na smrt na gmadu, prej pa mu je moral rabelj izpuliti jezik.

...Ne sodite, da ne boste sojeni!... Kdor z mečem sodi, pogine od meča — je govoril Jezus. Papeži in njih služabniki trdijo, da so zastopniki istega Jezusa, ki je razglašal take miroljubne besede...

Na trgu dei Fiori v Rimu se dviguje sedaj spomenik dominikanca, ki drži prekrižani roki nad križem, pogled uprt v Vatikan, v prebivališče rimskih papežev. Ali večje cene nego visoki spomenik je novi duh, velikega mučenika, ki veje zmagovalno po svetu, ki budi in dviguje umove, duh duševne svobode, za katero je Giordano Bruno umrl. Njegovo truplo so sezgali, ali v tem, ko je izginila inkvizicija, ki ga je obsodila, ni izginila visoka njegova ideja, ki si v svetem nekrvavem boju osvaja svet...

posojil. Učitelj, konvikt v Ljublj. 10 K, Učiteljska tiskarna v Ljubljani 25 K, Učiteljsko društvo za Šmarje in Rogatec 10 K, Slovenjegraško učiteljsko društvo 9 K 60 v. Upamo, da se odzovejo tudi ostala učiteljska društva ter po svojih močeh podprejo naraščaj. Za poslano prispevke iskrena hvala!

Naraščaj. Kakor čujemo, nameravajo tudi letos prirediti učiteljski sestanek kot IV. shod jugoslovanskih naprednih učiteljskih obitujentov in abiturijentk. Tudi mi pozdravljamo to idejo in želimo, da bi sestanek v vseh ozirih kar najlepše uspel. Preden stopite v življenje, si jasno začrtajte program bodočega dela, strnite se v veliko, nepremagljivo celoto, in manifestirajte za svoje ideje. Vsako našo izgubo naj nadomestita dva nova, mlada in močna! S.

Kranjske vesti.

— **Iz ljudskošolske službe.** Naučni minister je okrajnega šolskega nadzornika za okraja Kranj in Radovljica J. Janežiča na njegovo prošnjo odpustil iz službe okrajnega šolskega nadzornika. Tov. J. Janežič prevzame zopet učiteljsko mesto na ljubljanskem učiteljskem.

— **Iz ljudskošolske službe.** Na mesto obolele učiteljice Ane Moosove je imenovana za suplentko na dekliški šoli v Spodnji Šiški prov. učiteljica Ana Godečerjeva. Za prov. učiteljico na dvorazrednici v Zg. Tuhinju je imenovana Stefanija Schubertova. Za pouk na ekskurzorni šoli v Petrovi vasi je določen namesto obolele učiteljice Marije Tavčarjeve Rudolf Schüller, učitelj v Črnomlju.

— **Na meščanski šoli v Postojni** je razpisano učno mesto iz matematično-tehnične strokovne skupine. Prošnje je vlagati do 10. aprila t. l.

— **Iz Breznice** pišejo: Pretekli teden se je vršil v naši občini spomina vreden dogodek. Naš nadučitelj Jožef Ažman je obhajal svojo 25letnico, odkar slušbuje pri nas. Koliko skrbi, truda in trpljenja je preстал v teh dolgih letih, ve preneniti najbolj tisti, ki so mu učitelj in šolske razmere znane. Nikomur niso samo rože nasute na pot, to je izkušal tudi naš slavljencec. Ko je prišel k nam, je dobil v zadulhi in mokri šolski sobi 190 otrok, tablo in gobo, pa prazne stene. Po osemletnem napornem delu je s pomočjo za šolo vnetih mož proti volji tedanjega župnika dosegel, da se je zidalo novo šolsko poslopje na mestu, kjer danes stoji. Da je šolski vrt skoraj popolnoma ob svojih stroških sam uredil, je pri njegovem veselju do vrtnarstva umljivo. Tudi kmetijsko podružnico za našo občino je leta 1891. ustanovil, ki še danes deluje. Za vse to njegovo neutrudno delovanje tekom dolgih 25 let mu je došlo ob njegovem godu vsaj nekoliko priznanja od občanov in poklicanih činiteljev. Naše pevsko društvo (skoraj vsi njegovi nekdanji učenci) mu je napravilo v družbi župana in predsednika okr. šol. sveta podoknico. Po končanem petju čestita župan slavljencu za njegovo 25letnico službovanja na Breznici. Pravi, da se pozna pri občanah in otrokih njegovo uspešno delo. Ljudstvo napreduje glede znanja in omike. Želi mu zdravja, da bi še dolgo vrsto let v naši občini živel v blagor in korist šolskih otrok, kakor vseh občanov. Tudi predsednik kraj. šol. sveta mu čestita in ga prosi, naj ostane pri njih še nadalje, naj ne zapusti Breznice do smrti, ker ga vsi občani ljubijo in cenijo, ker so mu vsi hvaležni za njegovo trudopolno delovanje v šoli in zunaj šole. — Slavljencec se obema, kakor tudi pevcem iskreno zahvali za petje in čestitke. Obljublja, da bo še naprej posvetil svoje skromne moči brezniki občini in šolski mladini. Ne misli prej zapustiti kraja, preden ne gre v pokoj ali pa da ga poneso na domače pokopališče, če ga smrt zasači med delom. — Ob prijaznih pogovorih pri kozarcu vina v stanovanju, kamor je slavljencec peval cel družbo, je kmalu potekel čas. Župan in predsednik kraj. šol. sveta sta prav tolačila naša čuvstva do nadučitelja. Vsi brez razlike želimo ljubljenski nadučitelju zdravje, da bo mogel še mnogo koristiti svoji domači občini. Bog ga živi! Na mnoga leta! — Pa pravijo klerikalci, da ljudstvo naprednih učiteljev ne mara! Lažejo!

Štajerske vesti.

— **Učiteljske izpremembe v celjskem okraju.** Martin Stante je prišel kot okrajni pomožni učitelj k Sv. Stefanu; namesto njega je bil imenovan Vekoslav Gobeč za prov. učitelja na okoliški šoli v Celju, in na njegovo mesto pa Stanko Gradšnik kot pomožni učitelj na okoliški šoli v Celju; Anica Ježovnik suplira obolelega nadučitelja v Ljubečni; Angela Sitter obolelo učiteljico M. Cidrih v Št. Petru, M.

Lavrič pa obolelo učiteljico R. Vidafi v Grižah, Marija Wudler je prišla kot prov. učiteljica v Griže.

— **V Rušah** je novi občinski odbor zopet soglasno izvolil za župana nadučitelja Jožefa Lasbacherja.

— **V Slovenjem Gradcu** je v noči dne 28. marca 1913 umrl v pokoju šol. ravnatelj Jos. Barle, star 78 let. Bil je od l. 1900 v pokoju. Tov. Barle je bil rojen Gorenjec, ki je bil tudi po Kranjskem znan in je svoj čas tudi v Vipavi učiteljeval. Blag mu spomin! Več o pokojniku o bližnji priliki.

— **Obrtne nadaljevalne šole.** Pomenčevanje obrtno-nadaljevalnih šol na slov. Štajerskem je doseglo vrhunec. Nemčurji povsod hite, da uvedejo obrtno-nadaljevalno nemško šolo ter polove vanjo slov. dečke. Rokodelstva se uče samo slovenski fantje, ker so Nemci in nemškutarji premehkužnih rok. V teh obrtno-nadaljevalnih šolah poučujejo izključno ne nemško. Po petdeset do sto in še več slov. rokodelskih dečkov hodi v šolo, a učitelj jih ne razume. — Razumeti morajo slov. učenci nemškega učitelja! Tako pomenevanje! Povemo danes vsem višjim oblastnikom in inšpektoratom, da je število slov. učencev postavno določeno. Za 50, za 100 in še več slov. učencev je učni jezik — slovenski. Štejmo v Celju, Slov. Gradcu, Slov. Bistrici, v Brežicah, v Ormožu, Vojniku, na Laškem, v Ptujju učence — sami Slovenci! Slovenski poslanci, tirjajte, da se v teh šolah, katere vzdržuje država in dežela, nastavljajo učitelji, ki znajo poučevati slovensko. Slovenskih obrtnih spisov, obrtnih računov itd. se morajo poučevati v slov. jeziku. V teh šolah se ne sme zapostavljati slovenščine! V vseh zgoraj omenjenih krajih se zahteva toliko in še več slovenskega pouka kakor nemškega. Zato naj se pod 4. kompetentni inšpektorat (Ljubljanski postavi ves Sp. Štajer. Gradec naj za omenjene kraje odpade!

— **Na Muti** so priredili na velikonočni pondeljek v slovenski šoli narodno veselice, ki se je v vseh ozirih kaj lepo obnesla. Vkljub neugodnemu dopoldanskemu vremenu je prišlo mnogo domačinov-okoličanov kakor tudi Vuhredčani, Vuzeničani in Marberžani, da so bili obširni prostori polni. Občinstvo se je izborno zabavalo. Z zanimanjem so gledali dekleta in fante, ki so se dobro kretali na odru ter nudili vesele in resne prizore. Med odmori je svirala godba slovenskih fantov iz Št. Jerneja, kakor tudi pri prosti zabavi. Nemci so sicer priredili ob isti uri v bližnji slovenske šole svoj prvi teater, da bi oškodovali slovensko prireditve. Pa so se zmotili za enkrat, kakor že večkrat. Zanimivo pa je, da so že več let samo zabavljali ter se norčevali iz slovenskih prireditev. Ko so pa videli, da vse nič ne pomaga, so se sami vrgli na »delo«. Slovenci jim iz srca privoščijo trud in uspehe. Slovencev pa tudi na tak način ne bodo dobili, kakor se je pokazalo sedaj.

— **Schluvereinova majeva slavnost** v korist nemški mladini v obmejnih krajih je dosegla lani velik uspeh ter se je nabralo okolo 150.000 kron. Letos se namerava vršiti ta prireditve še v večjem obsegu.

— **Iz Brežic ob Savi** poročajo: Nemcem v Brežicah stavi sedaj nemški šulverein z Dunaja velikansko nemško šolo. Šulverein bo daroval za to stavbo 40.000 K, a 60.000 K pa bo mesto na rame vzelo. Meščani so večinoma Slovenci in imajo petrazredno svojo šolo. Tako bodo za šulverajnovne naprave Slovenci plačevali. Pa kje so učenci za nemško šolo? Iz Kranjskega iz Čateža jih love v nemško šolo. Čujmo, štirirazredna nemška šola nima otrok. V prvem razredu je 20 učencev in v četrtem istotako 20. Nemci imajo štirirazrednico! Slovenske šole po Sp. Štajerskem pa imajo v dvorazrednicah do 150 otrok! Vsak slovenski učitelj ima okolo 80 učencev! In Nemci le po 20. V prvem razredu z 20 učenci se lahko učiteljica izprehaja po sobi. Istotako učitelj v četrtem razredu. Povsod enaka pravica naj bo — Slovincem kot Nemcem! Kdo dovoli za 20 učencev razrede? Kje so poslanci?

Goriške vesti.

— **Pred c. kr. izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Gorici** se prično prihodnji izpiti za učno usposobljenost v ponedeljek, dne 28. aprila t. l. Dotične prošnje naj bodo do dne 15. aprila t. l. v rokah ravnateljstva.

— **Strokovna nadaljevalna šola za zidarje v Renčah** je imela sklep šolskega leta 1912/13 v nedeljo 30. t. m. ob pol 4. uri popoldne. Sklep je bil združen z razstavo šolskih izdelkov.

— **Akademija c. kr. ženskega učiteljskega v Gorici.** V nedeljo, dne 6. aprila ob 5.30 uri popoldne se vrši v dvorani Verdi v Edlingovem prehodu v Gorici akademija, ki jo priredi c. kr. žensko učiteljske